

1003 TAAIS

**INTOSAI FINANSINIO AUDITO GAIRIŲ
SĄVOKŲ ŽODYNAS**

**TARPTAUTINIŲ AUDITO IR KOKYBĖS KONTROLĖS
STANDARTŲ VADOVO SĄVOKŲ ŽODYNAS**

(vertimas iš anglų kalbos)

INTOSAI Profesinių standartų komitetas

Finansinio audito pakomitetis – Sekretoriatas

Riksrevisionen (Švedijos nacionalinė audito institucija) • 114 90 Stokholmas • Švedija
Tel.: +46 5171 4000 • Fax: +46 5171 4111 • e-paštas: projectsecretariat@riksrevisionen.se

INTOSAI Generalinis sekretoriatas – RECHNUNGSHOF (Austrijos audito rūmai)
Dampfschiffstrasse 2 • A-1033 Vienna • Austria

Tel: +43 (1) 711 71 • Fax: +43 (1) 718 09 69 • e-paštas: intosai@rechnungshof.gv.at

<http://www.intosai.org>

TURINYS

ĮVADAS	3
INTOSAI FINANSINIO AUDITO GAIRIŲ SAŲOKŲ ŽODYNAS	4
SAŲOKŲ ŽODYNAS IŠ TARPTAUTINIŲ AUDITO IR KOKYBĖS KONTROLĖS STANDARTŲ VADOVO.....	9

IVADAS

1. INTOSAI finansinio audito gairės pateikia gaires finansiniams auditams, atliekamiems viešajame sektoriuje.
2. INTOSAI finansinio audito gairės – tai ketvirtasis Tarptautinių aukščiausiųjų audito institucijų standartų (TAAIS) sistemos lygmuo. Kiti šios sistemos lygmenys: 1 lygmuo – „Bendrieji INTOSAI principai“, 2 lygmuo – „Esminiai aukščiausiųjų audito institucijų veikimo principai“, 3 lygmuo – „Pagrindiniai audito principai“ (įskaitant INTOSAI audito standartus).
3. INTOSAI finansinio audito gairės remiasi, kiek įmanoma, Tarptautinių audito ir užtikrinimo standartų valdybos (TAUSV) išleistais Tarptautiniais audito standartais. INTOSAI prisideda prie šių standartų plėtojimo dalyvaudama TAUSV darbo grupėse, atsakingose už naujų standartų rengimą ar esamų standartų peržiūrą.
4. Dėl INTOSAI ir TAUSV bendradarbiavimo, Tarptautiniuose audito standartuose, kur įmanoma, vartojami neutralūs terminai, siekiant, kad jie būtų suprantami ir vartojami ir viešajame, ir privačiame sektoriuje. Tai padaryta atitinkamą tekstą įtraukiant į pačius standartus arba į žodyną. Papildomi terminai, kurie naudojami TAAIS Praktiniuose komentaruose, taip pat yra pateikiami šiame žodyne.
5. Praktiniai komentarai, esantys INTOSAI finansinio audito gairių dalimi, paaiškina, kaip taikyti kiekvieną tarptautinį audito standartą, atliekant viešojo sektoriaus finansinį auditą. Be to, juose yra papildomų nurodymų, aktualių atliekant viešojo sektoriaus finansinį auditą. TAAIS sistemoje praktinis komentaras kartu su atitinkamu tarptautiniu audito standartu sudaro gairę.
6. Aukščiausiosios audito institucijos, taikydamos INTOSAI finansinio audito gaires viešojo sektoriaus finansiniam auditui, pripažįsta, kad gaires sudaro tarptautiniai audito standartai ir praktiniai komentarai. Jei audito ataskaitoje nurodyta, kad auditas atliktas pagal TAS reikalavimus, vadinasi, viešojo sektoriaus auditoriai laikėsi visų tam auditui taikomų TAS.

INTOSAI FINANSINIO AUDITO GAIRIŲ SAVOKŲ ŽODYNAS¹

Agentūra – vyriausybės ar parlamento įstaigos rūšis.

Atitikties auditas – atliekant atitikties auditą, siekiama nustatyti, kiek audituojamas subjektas laikosi įstatymų ir kitų teisės aktų, politikų, kodeksų, sutartų sąlygų ir pan. Atitikties auditas gali apimti platų dalykų spektrą. Iš esmės atitikties audito tikslas yra suteikti numatomiems vartotojams užtikrinimą dėl audito srities vertinimo arba palyginimo pagal atitinkamus kriterijus rezultatų.

Atliekant atitikties auditą vadovaujantis INTOSAI pagrindiniais audito principais, labai svarbios dvi sąvokos:

- (a) teisėtumas – sąvoka, reiškianti, kad audituojamo subjekto finansinėse atskaitose atsispindinti veikla, sandoriai ir informacija atitinka galiojančius įstatymus, lydinčiuosius dokumentus, kitus teisės aktus ir susitarimus, įskaitant biudžeto įstatymus, ir yra tinkamai patvirtinta;
- (b) tinkamumas – bendrieji viešojo sektoriaus gero finansų valdymo ir viešojo sektoriaus pareigūnų gero elgesio principai.

Atsižvelgiant į aukščiausiai audito institucijai suteiktus įgaliojimus, atitikties auditas gali būti teisėtumo auditas, tinkamumo auditas arba abu kartu.

Kadangi tinkamumą ne visada galima objektyviai patikrinti, atliekant tinkamumo auditą gali būti sunku, o kai kuriais atvejais neįmanoma suteikti pakankamą užtikrinimą. Neretai trūksta aiškių ir objektyvių palyginamųjų gairių, pagal kurias būtų galima pamatuoti tinkamumą – tai, kas priimtina vienoje viešojo sektoriaus dalyje, gali būti nepriimtina kitur.

Atitikties audito gairės – INTOSAI atitikties audito gairės apima:

- (a) 4000 TAAIS „Atitikties audito gairių bendrasis įvadas“;
- (b) 4100 TAAIS „Atitikties audito, atliekamo atskirai nuo finansinių ataskaitų audito, gairės“ ir
- (c) 4200 TAAIS „Atitikties audito, susijusio su finansinių ataskaitų auditu, gairės“.

Atskaitingumas – principas, pagal kurį asmenys, organizacijos ir visuomenė yra atsakingi už naudojimąsi viešaisiais ištekliais ir iš jų gali būti pareikalauta atsiskaityti kitiems už šį naudojimąsi.

Audito įmonė – buhalterių ir kitų audito srityje besispecializuojančių profesionalų įstaiga. Privačiame sektoriuje tai gali būti savarankiškai dirbantis auditorius, bendrija ar bendrovė; viešajame sektoriuje – aukščiausioji audito institucija.

Audito mandatas (įgaliojimai atlikti auditą) – įgaliojimai atlikti auditą, su auditu susijusi atsakomybė, teisės ir pareigos, skirtos aukščiausiai audito institucijai pagal valstybės konstituciją ar kitą teisės aktą.

Audito rūmai (Sąskaitų rūmai) – taikant „audito rūmų“ modelį, aukščiausioji audito institucija yra neatsiejama teismų sistemos dalis, veikianti nepriklausomai nuo vykdomosios valdžios ir įstatymų leidybos valdžios. Tikėtina, kad tokios institucijos ryšiai su šalies parlamentu nedidelio masto. Aukščiausioji audito institucija dažniausiai žinoma Audito rūmų pavadinimu veikia kaip

¹ Atliekant auditą pagal TAS reikalavimus, naudojamas TBF terminų žodynas, o šiame terminų žodyne pateikiamos papildomos apibrėžtys, taikomos viešajam sektoriui.

savarankiškas teismas, nagrinėjantis finansinius dalykus. Retesniais atvejais ji gali būti Aukščiausiojo Teismo dalis, paprastai vadinama Sąskaitų rūmais.

Svarbiausios ypatybės:

- aukščiausioji audito institucija – tai teismas, kurio nariai yra teisėjai, turintys teisę skirti nuobaudas tikrinamiems pareigūnams;
- aukščiausiosios audito institucijos specialistai dažniausiai yra teisininkai, o ne buhalteriai ar auditoriai;
- Parlamentas retai vykdo Audito rūmų ataskaitų paskesniąją kontrolę arba ji nedidelio masto.

Aprašytasis teisminis modelis yra platus ir skirtingose šalyse galimos jo variacijos.

Audito tikslas – atliekant privataus sektoriaus subjekto finansinį auditą, audito tikslas apsiriboja nuomonės dėl tam tikrų tvirtinimų pareiškimu. Tačiau viešajame sektoriuje atliekamo finansinio audito tikslai dažnai yra platesni, negu vien pareikšti nuomonę, ar finansinės ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais parengtos pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką (pavyzdžiui TAS nuostatas). AAI suteikti įgaliojimai ar viešojo sektoriaus subjektų prievolės, kylančios iš įstatymų, kitų teisės aktų, ministrų įsakymų, vyriausybės politikos nuostatų ar įstatymų leidėjų nutarimų, gali pridėti papildomų tikslų. Šie papildomi tikslai gali apimti tam tikras pareigas atlikti auditą ir teikti išvadą ar viešojo sektoriaus auditoriai nustatė atvejus, kai nebuvo laikomasi valdžios institucijų reikalavimų, susijusių su biudžetu bei atskaitingumu. Tačiau net ir tuomet, kai tokie papildomi tikslai nenustatyti tokių, visuomenė gali turėti atitinkamų lūkesčių, susijusių su viešojo sektoriaus auditoriaus pareiga pranešti apie valdžios institucijų reikalavimų nesilaikymo atvejus.

Audituojamas subjektas – audituojama organizacija, programa, veikla ar funkcija.

Aukščiausioji audito institucija – valstybės viešoji institucija, kuri, neatsižvelgiant į tai, kaip ji sudaryta, įsteigta ar organizuota, pagal įstatymus atlieka aukščiausias viešojo sektoriaus audito funkcijas toje valstybėje. Kai kuriose aukščiausiose audito institucijose yra paskirtas vienas generalinis auditorius, atliekantis tokias pačias funkcijas, kaip ir užduoties partneris, ir prisiimantis bendrąją atsakomybę už viešojo sektoriaus auditus. Kitos aukščiausios audito institucijos gali būti audito rūmai (sąskaitų rūmų) arba organizuotos, taikant koleginę ar valdybos sistemą.

Etikos reikalavimai – INTOSAI „Etikos kodekse“² pateikiama apibrėžtis (t. p. žr. TBF „Terminų žodyną“).

Finansinis auditas – nepriklausomas įvertinimas, kurį atlikus pareiškiami pakankamo užtikrinimo nuomonė, ar organizacijos ataskaitose rodoma finansinė būklė, rezultatai ir išteklių naudojimas teisingai pateikti pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką (žr. „Teisėtumo auditas“).

Generalinio auditoriaus modelis žr. *generalinis auditorius*.

Generalinis auditorius – aukščiausiosios audito institucijos, organizuotos pagal generalinio auditoriaus modelį, vadovas.

² 30 TAAIS „Etikos kodeksas“.

Generalinis kontrolierius – generalinio auditoriaus funkcijos gali būti apjungtos su kontrolieriaus funkcijomis. Kontrolieriaus funkcijos labiau susijusios su kontrole nei su auditu ir atliekamos, kol išlaidos dar nėra patirtos.

INTOSAI valdyba – valdyba, sudaryta iš 18 narių ir paprastai rengianti posėdžius kartą per metus tarp kongresų. Siekiant užtikrinti subalansuotą visų valstybių narių atstovavimą, valdyboje atstovaujama visoms septynioms INTOSAI regioninėms darbo grupėms ir svarbiausioms viešojo sektoriaus audito sistemoms.

Įmonė žr. *audito įmonė*.

Įstatymais nustatytas – lemiamas arba kontroliuojamas įstatymų.

Įstatymas – vyriausybės pasiūlytas ir parlamento oficialiai priimtas įstatymas ar jų rinkinys.

Įstatymų leidėjas – įstatymų leidžiamojo organo narys.

Įstatymų leidžiamasis organas – oficialiai išrinktų ar kitaip atrinktų žmonių grupė, turinti pareigą ir įgaliojimus leisti suvereno, pvz., valstybės ar tautos, įstatymus.

Jurisdikcija – teisė ir galia aiškinti bei taikyti įstatymus.

Lėšų asignavimas – įstatymų leidybos organo leidimas skirti lėšas jo ar kitos valdžios institucijos nurodytiems tikslams.

Ministerija – vyriausybės padalinys, kuriam vadovauja ministras.

Nepriklausomumas – apibrėžiamas Limos deklaracijoje³ ir INTOSAI „Etikos kodekse“⁴ (taip pat žr. TBF „Terminų žodyną“).

Partneris žr. *užduoties partneris*.

Piktnaudžiavimas – elgesys, laikomas ydingu ar netinkamu, palyginti su elgesiu, kurį protingas asmuo laikytų priderama ir reikiama verslo praktika, atsižvelgiant į faktus ir aplinkybes. Piktnaudžiavimas apima ir netinkamą naudojimąsi savo galiomis ar padėtimi, siekiant asmeninių arba artimų šeimos narių ar verslo partnerių finansinių interesų. Piktnaudžiavimas nebūtinai susijęs su apgaule arba įstatymų, taisyklių ar sutarčių nuostatų pažeidimu. Jis reiškia nukrypimą nuo tinkamumo, kuris yra susijęs su bendraisiais viešojo sektoriaus protingo finansinio valdymo ir viešojo sektoriaus pareigūnų elgesio principais.

Platesni įgaliojimai žr. *audito tikslas*.

Praktinis komentaras – INTOSAI „Finansinio audito gairių“ dalis. Praktinis komentaras paaiškina,

³ 1 TAAIS „Limos deklaracija“, 5 skyrius.

⁴ 30 TAAIS „Etikos kodeksas“, 3 skirsnis.

kaip taikyti TAS, atliekant viešojo sektoriaus finansinį auditą. Be to, TAS nuostatos papildomos aktualiais nurodymais, kaip atlikti viešojo sektoriaus institucijų auditą.

Reikalavimų nesilaikymas – įstatymų ar kitų teisės aktų, įskaitant biudžeto klausimus reguliuojančius teisės aktus, nesilaikymas, atliekant veiksmus ar sudarant sandorius.

Teisės aktai – audituojamai organizacijai privalomi įstatymų leidybos organų priimti įstatymai, nutarimai arba kiti vykdomąją galią turintys dokumentai, nurodymai ir rekomendacijos, išleisti viešojo sektoriaus institucijų, kurių statutai suteikia teisės aktų leidybos galias (t. p. žr. 4200 TAAIS⁵).

Tinkamumas žr. *atitikties auditas*.

Už valdymą atsakingi asmenys – viešajame sektoriuje atsakomybė už valdymą gali būti skirta asmenims, priklausantiems keliems organizaciniams lygmenims arba funkcijoms (t. y. vertikaliai ar horizontaliai). Todėl kai kuriais atvejais atsakomybė už valdymą gali būti priskirta keletui skirtingų grupių. Be to, viešojo sektoriaus audito tikslai gali būti susiję tiek su finansinių ataskaitų, tiek su atitikties tikrinimu, ir dėl to gali apimti atskirus valdymo organus (t. p. žr. TBF „Terminų žodyną“).

Užduoties partneris – partneris ar kitas audito įstaigos darbuotojas, atsakingas už užduotį ir jos atlikimą bei už audito įstaigos rengiamą ataskaitą, ir kuriam profesinė, teisinė ar priežiūros institucija suteikė reikiamus įgaliojimus. Daugumoje jurisdikcijų skiriamas vienas generalinis auditorius, atliekantis užduoties partnerio funkcijas ir prisiimantis bendrąją atsakomybę už viešojo sektoriaus auditą. Tačiau jei generalinis auditorius paskiria darbuotoją ar kitą reikiamos kvalifikacijos specialistą auditui jo vardu atlikti, paskirtasis auditorius faktiškai atlieka užduoties partnerio funkcijas ir prisiima atsakomybę. Kai aukščiausioji audito institucija veikia kaip audito rūmai (sąskaitų rūmai), terminai interpretuojami atsižvelgiant į pačios institucijos nustatytą strateginio vadovavimo tvarką ir pagrindinių užduoties grupės narių pareigų apibrėžtis (t. p. žr. TBF „Terminų žodyną“).

Valdybos arba kolegialus modelis (audito rūmų) – pagal valdybos arba kolegialią sistemą, aukščiausioji audito institucija turi keletą narių, sudarančių jos kolegiją arba valdybą ir kartu priimančių sprendimus. Kolegialūs audito organai paprastai yra parlamentinės atskaitingumo sistemos dalis. Kolegijos patvirtintos ataskaitos ir išvados teikiamos parlamentui, kurio sudėtyje paprastai veikia Viešųjų sąskaitų komitetas, kuris priima sprendimus dėl pateiktų audito ataskaitų / išvadų. Kolegialūs organai gali turėti ir teismines funkcijas.

Valstybės įmonės – apima komercines įmones, pvz., komunalinių paslaugų įmones, ir finansines įstaigas. Valstybės įmonės iš esmės nesiskiria nuo panašia veikla užsiimančių privataus sektoriaus įmonių – jos paprastai siekia pelno, nors kai kurios gali būti įsipareigojusios kai kuriems visuomenės nariams ir organizacijoms teikti tam tikras viešąsias paslaugas ar prekes nemokamai arba gerokai mažesne kaina.

Valstybės įmonės pasižymi visomis toliau nurodytomis ypatybėmis:

- (a) įmonė turi teisę sudaryti sutartis savo vardu;
- (b) turi finansinius ir veiklos įgaliojimus užsiimti tam tikra veikla;

⁵ 4200 TAAIS „Atitikties audito, susijusio su finansinių ataskaitų auditu, gairės“.

- (c) jos įprastinė veikla – prekių ir paslaugų pardavimas kitiems subjektams siekiant pelno arba siekiant visiškai padengti patirtas sąnaudas;
- (d) įmonės veikla nėra priklausoma nuo nuolatinio finansavimo iš valstybės biudžeto (išskyrus veiklos rezultatų pirkimą įprastomis rinkos sąlygomis);
- (e) įmonę kontroliuoja viešojo sektoriaus subjektas.

Valstybės valdomos įmonės žr. *valstybės įmonės*.

Valstybinė institucija – biudžetinė įstaiga, padalinys, agentūra, biuras, departamentas ar ministerija arba šių subjektų grupė.

Veiklos auditas – audituojamo subjekto išteklių naudojimo, subjektui vykdant savo veiklą, ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo auditas.

Veiklos rizika – tai rizika, kad veikla, įskaitant susijusias programas, programų strategijas ir tikslus, nebus atlikta ar baigta. Be to, viešojo sektoriaus kontekste aktualūs rizikos veiksniai, susiję su politine aplinka, viešuoju interesu, programos jautrumu ar galimu teisės aktų nesilaikymu (t. p. žr. „TBF terminų žodyną“).

Vidaus kontrolė – finansinės ir kitos kontrolės sistema, apimanti organizacinę struktūrą, metodus, procedūras ir vidaus auditą, vadovybės įdiegta atsižvelgiant į veiklos tikslus ir skirta užtikrinti, kad audituojamo subjekto veikla įprastai būtų vykdoma efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai, laikantis vadovybės apibrėžtos politikos, užtikrinant turto ir išteklių apsaugą, užtikrinant apskaitos dokumentų tikslumą ir išsamumą bei patikimos finansinės ir valdymo informacijos parengimą vadovybei laiku (t. p. žr. TBF „Terminų žodyną“).

Viešojo sektoriaus auditorius – asmuo ar asmenys, paskirti pagal statutą ar sutartį; asmuo ar asmenys, atliekantys nacionalinės audito institucijos arba iš teisėjų sudarytų auditorių rūmų atstovo funkcijas.

SAVOKŲ ŽODYNAS (IŠ TARPTAUTINIŲ AUDITO IR KOKYBĖS KONTROLĖS STANDARTŲ VADOVO)⁶

(2009 m. vasaris)

Analinė procedūra* – finansinės informacijos įvertinimas, atliekant tikėtinų finansinių ir nefinansinių duomenų sąsajų analizę. Analitinės procedūros taip pat apima tyrimą, kuris yra būtinas nustatant skirtumus (svyravimus) ar sąryšius, kurie neatitinka kitos susijusios informacijos ar kurie reikšmingai skiriasi nuo tikėtinos vertės.

Ankstesnis auditorius* – kitos audito įmonės auditorius, kuris atliko įmonės ankstesnio laikotarpio finansinių ataskaitų auditą ir kurį pakeitė dabartinis auditorius.

Anomalija* – iškraipymas ar nukrypimas, aiškiai skiriasi nuo tiriamos visumos iškraipymų ar nukrypimų.

Apgaulė* – tyčinis vieno ar kelių vadovybei priklausančių asmenų, už valdymą atsakingų asmenų, darbuotojų ar trečiųjų šalių veiksmas, kuriuo apgaule siekiama įgyti neteisėtą ar nepelnytą pranašumą.

Apgaulės rizikos veiksniai* – įvykiai ar sąlygos, kurie rodo paskatas ar spaudimą apgauti arba suteikia tam galimybę.

Apgaulinga finansinė atskaitomybė – tyčiniai iškraipymai finansinėse ataskaitose, įskaitant praleistas sumas ar atskleidimą, siekiant apgauti tų ataskaitų vartotojus.

Aplinkosauginės veiklos ataskaita – ataskaita, parengta atskirai nuo finansinių ataskaitų, kurioje įmonė tretiesiems asmenims pateikia informaciją apie įmonės įsipareigojimus dėl savo veiklos poveikio aplinkai bei aplinkosaugos, šios srities politiką ir tikslus, pasiekimus, valdant veiklos procesų ir poveikio aplinkai rizikos sąryšį, kiekybinę informaciją apie aplinkosauginės veiklos rezultatus.

Aplinkosaugos klausimai –

- (a) iniciatyvos, skirtos neleisti žalai aplinkai atsirasti, jai sušvelninti arba šiai žalai ištaisyti, arba atsinaujinantiems bei neatsinaujinantiems ištekliams išsaugoti (tokių iniciatyvų gali reikalauti aplinkosaugos įstatymai ir kiti teisės aktai arba sutartys, arba jos gali būti įgyvendinamos savanoriškai);
- (b) aplinkosaugos įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimo padariniai;

* Žymi TAS apibrėžtą terminą.

† Žymi TKKS 1 (1-ajame tarptautiniame kokybės kontrolės standarte) apibrėžtą terminą.

⁶ Šis „Savokų žodynas“ yra ištrauka iš Tarptautinės audito ir užtikrinimo standartų valdybos „Tarptautinių audito ir kokybės kontrolės standartų vadovo“, Tarptautinės buhalterijų federacijos paskelbto 2009 m. balandį, ir yra naudojamas gavus TBF leidimą.

Kai užduotis atliekama viešajame sektoriuje, šio žodyno terminai turi būti suprantami kaip viešojo sektoriaus atitikmenys.

Jei apskaitos terminas nėra apibrėžtas Tarptautinės audito ir užtikrinimo standartų valdybos dokumentuose, reikia remtis Tarptautinės apskaitos standartų valdybos paskelbtu „Terminų žodynu“.

- (c) aplinkosauginės žalos, padarytos kitiems arba gamtos ištekliams, padariniai;
- (d) įstatymais nustatytos netiesioginės atsakomybės padariniai (pvz., atsakomybė už ankstesnių savininkų padarytą žalą).

Apskaitinio įvertinimo rezultatas* – faktinė pinigų suma, kuri yra apskaitinio įvertinimo pagrindinės (-ių) operacijos (-ų), įvykio (-ų) ar sąlygos (-ų) rezultatas.

Apskaitinis įvertinimas* – apytikrė piniginės sumos išraiška, kai nėra būdų jos tiksliai nustatyti. Ši sąvoka vartojama tikrosios vertės sumai perteikti, kai esama įvertinimo neapibrėžtumo, taip pat ir kitoms sumoms, kurias reikia įvertinti. Kai 540 TAS⁷ aptariamas tik apskaitinis įvertinimas nustatant tikrąją vertę, vartojamas terminas „tikrosios vertės apskaitinis įvertinimas“.

Apskaitos dokumentai* – pirminių įrašų ir papildomi dokumentai, tokie kaip čekiai ir elektroninio lėšų pervedimo dokumentai; sąskaitos faktūros; sutartys; įvairūs apskaitos registrai; apskaitos įrašai ir kiti finansinių ataskaitų koregavimai, kurie neparodyti oficialiuose apskaitos įrašuose; tokie dokumentai kaip darbo laiko apskaitos žiniaraščiai, lentelės ir skaičiuoklės sąnaudoms paskirstyti, apskaičiuoti, derinti ir atskleisti.

Asmuo, atliekantis užduoties kokybės kontrolės peržiūrą*† – partneris, kitas audito įmonės darbuotojas, tinkamos kvalifikacijos nepriklausomas asmuo arba grupė, sudaryta iš tokių asmenų, iš kurių nė vienas nėra užduoties grupės narys, kurie turi pakankamos ir tinkamos patirties ir įgaliojimų objektyviai įvertinti reikšmingus užduoties grupės sprendimus ir išvadas, padarytas rengiant auditoriaus išvadą.

Ataskaitos data† (kalbant apie kokybės kontrolę) – data, kuria praktikuojantis asmuo datuoja ataskaitą.

Atitikties tvarka* žr. *Taikoma finansinės atskaitomybės tvarka* ir *Bendrosios paskirties tvarka*.

Atitinkami etikos reikalavimai*† – etikos reikalavimai, kurių privalo laikytis užduoties grupė ir asmuo, atliekantis užduoties kokybės kontrolės peržiūrą, apibrėžti Tarptautinės buhalterijų federacijos Buhalterijų profesionalų etikos kodekso (TBF kodekso) A ir B dalyse, kartu su nacionaliniais reikalavimais, jei jie yra griežtesni.

Atranka* žr. *audito atranka*.

Atrankos rizika* – rizika, kad auditoriaus apibendrinanti išvada, padaryta remiantis imties duomenimis, gali skirtis nuo išvados, jei tos pačios audito procedūros būtų taikomos visai visumai. Atrankos rizika gali sudaryti sąlygas dviejų rūšių klaidingoms išvadoms:

- (a) kontrolės priemonių testų atveju – kad kontrolės priemonės yra veiksmingesnės negu jos iš tiesų yra; detaliųjų testų atveju – kad nėra reikšmingo iškraipymo, nors jis iš tiesų egzistuoja. Auditorius visų pirma turėtų atsižvelgti į šios rūšies klaidingą išvadą, nes ji gali paveikti audito efektyvumą, ir labiau tikėtina, kad dėl tokios išvados bus pateikta netinkama

⁷ 540-asis TAS „Audito apskaitiniai įvertinimai, įskaitant tikrosios vertės apskaitinius įvertinimus, ir susiję atskleidimai“.

auditoriaus nuomonė;

- (b) kontrolės priemonių testų atveju – kad kontrolės priemonės yra mažiau veiksmingos negu jos iš tiesų yra; detaliųjų testų atveju – kad egzistuoja reikšmingas iškraipymas, nors iš tiesų jo nėra. Šios rūšies klaidinga išvada daro įtaką audito efektyvumui, dažniausiai dėl jos reikia atlikti papildomą darbą, kad auditorius įsitikintų, jog pradinės išvados buvo neteisingos.

Atrankos vienetas* – visumą sudarantys atskiri vienetai.

Atsakingoji šalis – asmuo (asmenys), kuris (kurie)

- (a) atliekant finansinių ataskaitų teikimo užduotį yra atsakingas (atsakingi) už audituojamą dalyką; arba
- (b) atliekant tvirtinimais pagrįstą užduotį yra atsakingas (atsakingi) už audituojamo dalyko informaciją (tvirtinimą) ir gali būti atsakingi už audituojamą dalyką.

Atsakingoji šalis nebūti yra ta pati, kaip užduotį praktikuojančiam asmeniui skirianti šalis.

Audito atranka* (*atranka*) – audito procedūrų taikymas mažiau nei 100 proc. auditui svarbios visumos vienetų, kai visi atrankos vienetai turi galimybę būti atrinkti, taip sudarant auditoriui tinkamą pagrindą padaryti išvadas apie visą visumą.

Audito byla* – vienas ar daugiau aplankų arba kita fizinės ar elektroninės informacijos laikmena, kurioje saugomi su konkrečia audito užduotimi susiję audito dokumentai.

Audito dokumentai* – įrašai apie atliktas audito procedūras, surinktus tinkamus audito įrodymus ir auditoriaus padarytos išvados (kartais vartojamos kitos sąvokos, tokios kaip *darbo dokumentai* arba *darbiniai dokumentai*).

Audito įmonė†** – privačia praktika užsiimantis auditorius, bendrija, bendrovė ar kita buhalterijų profesionalų įmonė.

Audito įmonė†** žr. *Įmonė*

Audito įrodymai* – informacija, kuria remdamasis auditorius daro išvadas, kuriomis grindžiama auditoriaus nuomonė. Audito įrodymus sudaro apskaitos dokumentuose esanti informacija, kuria remiantis rengiamos finansinės ataskaitos, ir kita informacija (žr. **Pakankumas (audito įrodymų)** ir **Tinkamumas (audito įrodymų)**).

Audito nuomonė* žr. **Modifikuota nuomonė** ir **Nemodifikuota nuomonė**.

Audito rizika* – rizika, kad auditorius pareikš netinkamą auditoriaus nuomonę, kai finansinės ataskaitos yra reikšmingai iškraipytos. Audito rizika yra reikšmingo iškraipymo ir neaptikimo rizikos veiksnių išraiška.

Auditoriaus ekspertas* – turintis kitų sričių nei apskaita ar auditas žinių asmuo ar organizacija, kurių šios srities darbą auditorius naudoja siekdamas surinkti pakankamų tinkamų audito įrodymų. Auditoriaus ekspertas gali būti arba auditoriaus vidaus ekspertas (jis yra auditoriaus audito įmonės arba tinklui priklausančios audito įmonės partneris arba darbuotojas, įskaitant laikinuosius darbuotojus), arba auditoriaus išorės ekspertas.

Auditoriaus išvados data* – data, kurią auditorius nurodo auditoriaus išvadoje dėl finansinių ataskaitų pagal 700-ąją TAS⁸.

Auditoriaus įvertinimas* arba auditoriaus įvertinimų intervalas – atitinkamai suma arba sumų intervalas, pagrįsti audito įrodymais, naudojamais vadovybės įvertinimui vertinti.

Auditoriaus įvertinimų intervalas* žr. **Auditoriaus įvertinimas**.

Auditoriaus susiejimas su finansine informacija – auditorius yra susijęs su finansine informacija, kai prie tos informacijos prideda išvadą arba kai sutinka, kad jo vardas (pavadinimas) būtų naudojamas profesiniame kontekste.

Auditorius* – sąvoka „auditorius“ vartojama asmeniui ar asmenims, atliekantiems auditą, dažniausiai užduoties partneriams ar kitiems užduoties grupės nariams arba, kai tinka, audito įmonei apibūdinti. Kai TAS aiškiai nurodoma, kad už standarto reikalavimo vykdymą atsakomybę prisiimti privalo užduoties partneris, vartojama sąvoka „užduoties partneris“, o ne „auditorius“. Kur tinka, sąvokos „užduoties partneris“ ir „audito įmonė“ turi būti suprantamos kaip viešajame sektoriuje vartojamų sąvokų atitikmenys.

Audituojamo dalyko informacija – audituojamo dalyko vertinimo ar matavimo rezultatas. Apie audituojamo dalyko informaciją praktikuojantis asmuo turi surinkti pakankamų ir tinkamų įrodymų, kad galėtų pareikšti išvadą užtikrinimo ataskaitoje.

Audituotos finansinės ataskaitos* (810 TAS kontekste) – pagal tarptautinius audito standartus auditoriaus audituotos finansinės ataskaitos⁹, pagal kurias parengta finansinių ataskaitų santrauka.

Bendroji audito strategija – strategija, nustatanti audito apimtį, laiką ir kryptį; ja remiantis parengiamas detalesnis audito planas.

Bendrosios informacinių technologijų kontrolės priemonės – politika ir procedūros, kurios susijusios su daugeliu taikomųjų programų ir kurios užtikrina nuolatinį tinkamą informacinių sistemų veikimą, bei tuo padeda veiksmingai funkcionuoti taikomosioms kontrolės priemonėms. Bendrosios informacinių technologijų kontrolės priemonės paprastai apima kontrolės priemones, susijusias su duomenų centro ir tinklo veikla, sistemos programinės įrangos įsigijimu, pakeitimais ir priežiūra; prieigos apsauga; taikomųjų programų sistemos įsigijimu, plėtra ir priežiūra.

Bendrosios paskirties finansinės ataskaitos* – finansinės ataskaitos, parengtos pagal bendrosios paskirties tvarką.

⁸ 700-asis TAS „Nuomonės apie finansines ataskaitas susidarymas ir pateikimas“.

⁹ Terminas „finansinių ataskaitų rinkinys“ apibrėžtas 200-ojo TAS „Bendrieji nepriklausomo auditoriaus tikslai ir audito atlikimas pagal Tarptautinius audito standartus“ 13 punkto f papunktyje.

Bendrosios paskirties tvarka* – finansinės atskaitomybės tvarka, sukurta plačios vartotojų grupės bendros finansinės informacijos poreikiams patenkinti. Finansinės atskaitomybės tvarka gali būti **teisingo pateikimo tvarka** arba **atitikties tvarka**.

Sąvoka **teisingo pateikimo tvarka** vartojama apibūdinti finansinės atskaitomybės tvarką, pagal kurią reikalaujama laikytis tvarkos reikalavimų ir:

- (a) tiesiogiai ar netiesiogiai pripažįstama, kad siekiant užtikrinti teisingą finansinių ataskaitų pateikimą, vadovybei gali reikėti atskleisti daugiau dalykų, negu konkrečiai reikalaujama pagal taikomą tvarką; arba
- (b) tiesiogiai pripažįstama, siekiant užtikrinti teisingą finansinių ataskaitų pateikimą, vadovybei gali reikėti nukrypti nuo taikomos tvarkos reikalavimų. Tokie nukrypimai turėtų būti daromi tik ypač retomis aplinkybėmis.

Sąvoka **atitikties tvarka** yra vartojama apibūdinant finansinės atskaitomybės tvarką, pagal kurią reikalaujama laikytis tvarkos reikalavimų, tačiau ji neapima *a* ar *b* punktuose nurodytų aplinkybių.

Buhalteris profesionalas¹⁰ – asmuo, priklausantis organizacijai – TBF narei.

Būtinios audito sąlygos* – vadovybės taikoma priimtina finansinės atskaitomybės tvarka finansinėms ataskaitoms rengti ir vadovybės ir, jei būtina, už valdymą atsakingų asmenų sutikimas su prielaida¹¹, kuria remiantis atliekamas auditas.

Dalyko pabrėžimo“ pastraipa* – į auditoriaus išvadą įrašyta pastraipa, skirta finansinėse ataskaitose tinkamai pateiktam ar atskleistam dalykui, kuris, auditoriaus nuomone, yra toks svarbus, kad turi esminės reikšmės vartotojams suprantant finansines ataskaitas.

Darbinis reikšmingumas* – finansinėms ataskaitoms kaip visumai auditoriaus nustatyta suma ar sumos žemiau reikšmingumo vertės, siekiant iki tinkamai žemo lygio sumažinti tikimybę, kad bendra neištaisytų ir neaptiktų iškraipymų suma viršys finansinių ataskaitų kaip visumos reikšmingumą. Kur tinkama, darbinis reikšmingumas reiškia ir sumą ar sumas, auditoriaus nustatytas žemiau reikšmingumo lygio ar lygių tam tikroms ūkinių operacijų grupėms, sąskaitų likučiams ar atskleidimams.

Darbuotojai*† – profesionalai, išskyrus partnerius ir įskaitant visus audito įmonės samdomus ekspertus.

Ekspertas* žr. **auditoriaus ekspertas** ir **vadovybės ekspertas**.

Elementas* žr. **Finansinės ataskaitos elementas**.

Faktų iškraipymas* – kita informacija, nesusijusi su audituotose finansinėse ataskaitose pateiktais dalykais, kuri yra neteisingai suformuluota ar pateikta. Dėl reikšmingo faktų iškraipymo gali sumažėti dokumento, į kurį įtrauktos audituotos finansinės ataskaitos, patikimumas.

Finansinės ataskaitos elementas (805-ojo TAS¹² kontekste)* – finansinės ataskaitos elementas, sąskaita ar straipsnis.

¹⁰ Kaip apibrėžta TBF „Buhalterijų profesionalų etikos kodekse“.

¹¹ 200-asis TAS, 13 p.

Finansinės ataskaitos* – struktūrizuotai pateikta istorinė finansinė informacija, įskaitant aiškinamąjį raštą, skirta informuoti apie tam tikru momentu įmonės turimus ekonominius išteklius ar įsipareigojimus arba jų pasikeitimus per apibrėžtą laikotarpį pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką. Aiškinamajame rašte dažniausiai pateikiama svarbiausių apskaitos metodų santrauka ir kita aiškinamoji informacija. Sąvoka „finansinės ataskaitos“ dažniausiai reiškia visą finansinių ataskaitų rinkinį, nustatomą pagal taikomos finansinės atskaitomybės tvarkos reikalavimus, tačiau taip pat gali reikšti ir atskirą finansinę ataskaitą.

Finansinių ataskaitų data* – vėliausio laikotarpio, kurio finansinės ataskaitos teikiamos, pabaigos data.

Finansinių ataskaitų paskelbimo data* – data, kurią auditoriaus išvada ir audituotos finansinės ataskaitos tampa prieinamos trečiosioms šalims.

Finansinių ataskaitų patvirtinimo data* – data, kada parengiamos visos ataskaitos, sudarančios finansines ataskaitas, įskaitant aiškinamąjį raštą, ir atitinkamus įgaliojimus turintys asmenys patvirtina prisiimantys atsakomybę už šias finansines ataskaitas.

Finansinių ataskaitų santrauka* (810-ojo TAS kontekste) – istorinė finansinė informacija, struktūrizuotai, tačiau ne taip detalai pateikianti finansinėse ataskaitose esančią informaciją apie įmonės turimus ekonominius išteklius ar įsipareigojimus tam tikru metu ar jų pokyčius per apibrėžtą laikotarpį¹³. Kitose jurisdikcijose tokiai istorinei finansinei informacijai apibūdinti gali būti naudojamos kitokios sąvokos.

Grupė* – visi komponentai, kurių finansinė informacija įtraukiama į grupės finansines ataskaitas. Grupę visada sudaro daugiau nei vienas komponentas.

Grupėje naudojamos kontrolės priemonės* – grupės vadovybės suplanuotos, įgyvendinamos ir taikomos kontrolės priemonės grupės finansinės atskaitomybės atžvilgiu.

Grupės auditas* – grupės finansinių ataskaitų auditas.

Grupės auditoriaus nuomonė* – auditoriaus nuomonė apie grupės finansines ataskaitas.

Grupės finansinės ataskaitos* – finansinės ataskaitos, apimančios daugiau kaip vieno komponento finansinę informaciją. Terminas „grupės finansinės ataskaitos“ taip pat reiškia jungtines finansines ataskaitas, kuriose sujungiama bendrai kontroliuojamų, tačiau patronuojančios įmonės neturinčių komponentų finansinė informacija.

Grupės užduoties grupė* – partneriai, įskaitant grupės užduoties partnerį, ir darbuotojai, kurie apibrėžia bendrąją grupės finansinių ataskaitų audito strategiją, bendrauja su komponentų auditoriais, atlieka su konsolidavimu susijusį darbą ir vertina, remdamiesi audito įrodymais, padarytas išvadas nuomonei apie grupės finansines ataskaitas pagrįsti.

¹² 805-asis TAS „Specialūs svarstymai – atskirų finansinių ataskaitų ir atskirų finansinės ataskaitos elementų, sąskaitų ar straipsnių auditas“.

¹³ 200-asis TAS, 13(f) p.

Grupės užduoties partneris* – audito įmonės partneris ar kitas asmuo, atsakingas už grupės audito užduotį ir jos atlikimą bei už audito įmonės vardu skelbiamą auditoriaus išvadą dėl grupės finansinių ataskaitų. Kai grupės auditą atlieka bendri auditoriai, bendrai užduotį atliekantys užduoties partneriai ir jų užduoties grupės kartu laikomi grupės užduoties partneriu ir grupės užduoties grupe.

Grupės vadovybė* – vadovybė, atsakinga už grupės finansinių ataskaitų parengimą.

Informacijos rengimo užduotis – finansinės informacijos rinkimo, klasifikavimo ir apibendrinimo užduotis, kurią atliekant remiamasi apskaitininko, o ne auditoriaus kompetencija.

Informacinė sistema, svarbi finansinei atskaitomybei – vidaus kontrolės elementas, apimantis finansinės atskaitomybės sistemą ir sudarytas iš procedūrų bei dokumentų, skirtų įmonės sandoriams (ir įvykiams bei sąlygoms) inicijuoti, registruoti ir apdoroti, ataskaitoms apie juos teikti ir susijusio turto, įsipareigojimų bei nuosavybės apskaitai užtikrinti.

Istorinė finansinė informacija* – finansine išraiška išreikšta su konkrečia įmone susijusi informacija, daugiausia gaunama iš įmonės apskaitos sistemos, apie praėjusiais laikotarpiais įvykusius ekonominius įvykius arba apie tam tikru metu buvusias ekonomines sąlygas ar aplinkybes.

Išimtis* – atsakymas, kuriame nurodomas skirtumas tarp prašomos patvirtinti ar įmonės apskaitos įrašų informacijos ir patvirtinančiosios šalies pateiktos informacijos (žr. **išorės šalių patvirtinimas**).

Iškraipymas* – skirtumas tarp pateiktos finansinės ataskaitos straipsnio sumos, grupavimo, pateikimo ar atskleidimo ir reikalaujamos straipsnio sumos, grupavimo, pateikimo ar atskleidimo, kad straipsnis atitiktų taikomą finansinės atskaitomybės tvarką. Iškraipymų gali atsirasti dėl apgaulės ar klaidos.

Auditoriui pareiškiant nuomonę ar finansinės ataskaitos parodo tikrą ir teisingą vaizdą arba visais reikšmingais atžvilgiais pateiktos teisingai, iškraipymais laikomi ir tie sumų, grupavimo, pateikimo ar atskleidimo koregavimai, kurie auditoriaus sprendimu yra reikalingi, kad finansinės ataskaitos parodytų tikrą ir teisingą vaizdą ar visais reikšmingais atžvilgiais būtų pateiktos teisingai.

Išnagrinėti – analizuoti klausimus, kilusius atliekant kitas procedūras, siekiant juos išspręsti.

Išorės šalių patvirtinimas* – procesas, kurio metu surenkami audito įrodymai, remiantis trečiosios šalies (patvirtinančiosios šalies) tiesioginiu rašytiniu atsakymu auditoriui popierine forma, elektronine ar kitokia laikmena.

IT aplinka – įmonės įgyvendinama politika bei procedūros ir jos naudojama IT infrastruktūra (techninė įranga, operacinės sistemos ir kt.) ir taikomosios programos, skirtos veiklos operacijoms atlikti ir veiklos strategijoms įgyvendinti.

Įgimta rizika* žr. **Reikšmingo iškraipymo rizika**

Įmonė vartotoja* – įmonė, kuri naudojasi paslaugų organizacija ir kurios finansinių ataskaitų auditas yra atliekamas.

Įmonė, kurios vertybiniais popieriais prekiaujama viešojoje rinkoje^{*†} – įmonė, kurios akcijos, obligacijos ar skolos vertybiniai popieriai yra kotiruojami ar jais yra prekiaujama pripažintoje vertybinių popierių biržoje arba pagal pripažintos vertybinių popierių biržos ar kitos lygiavertės institucijos taisykles.

Jungtinis valdymas žr. ***Valdymas***.

Kita informacija^{*} – finansinė ir nefinansinė informacija (kita nei finansinės ataskaitos ir auditoriaus išvada apie jas), kuri pagal įstatymus, teisės aktus arba pagal tradiciją pateikiama dokumente, į kurią įtrauktos audituotos finansinės ataskaitos ir auditoriaus išvada apie jas.

Kitų dalykų pastraipa^{*} – į auditoriaus išvadą įrašyta pastraipa, skirta kitam nei finansinėse ataskaitose pateiktas ar atskleistas dalykui, kuris, auditoriaus nuomone, yra svarbus vartotojams suprantant auditą, auditoriaus pareigas ar auditoriaus išvadą.

Klaida – netyčinis finansinių ataskaitų iškreipimas, įskaitant praleistas sumas ar atskleidimą.

Kompiuteriniai audito metodai – audito procedūrų atlikimas, naudojantis kompiuteriu.

Komponentas^{*} – įmonė ar verslas, kurios finansinė informacija, parengta grupės arba komponento vadovybės, turėtų būti įtraukta į grupės finansines ataskaitas.

Komponento auditorius^{*} – auditorius, kuris grupės užduoties grupės prašymu atlieka su komponento finansine informacija susijusį darbą, reikalingą grupės auditui atlikti.

Komponento reikšmingumas^{*} – grupės užduoties grupės nustatytas komponento reikšmingumas.

Komponento vadovybė^{*} – vadovybė, atsakinga už komponento finansinės informacijos rengimą.

Kontrolės aplinka – apima valdymo bei vadovavimo funkcijas ir už valdymą bei vadovavimą atsakingų asmenų požiūrį, išmanymą ir veiksmus, susijusius su įmonės vidaus kontrole bei jos reikšmės suvokimu. Kontrolės aplinka yra vidaus kontrolės dalis.

Kontrolės priemonių aprašymo ir kūrimo paslaugų organizacijoje ataskaita^{*} (***402-ajame TAS***¹⁴ ***vadinama I-ojo tipo išvada***) – ataskaita, kurią sudaro:

- (a) paslaugų organizacijos vadovybės parengtas paslaugų organizacijos sistemos, kontrolės tikslų ir susijusių iki tam tikros dienos sukurtų ir įdiegtų kontrolės priemonių aprašymas; ir
- (b) paslaugų auditoriaus išvada, kuria siekiama suteikti pakankamą užtikrinimą ir kurioje pareiškiami paslaugų auditoriaus nuomonė apie paslaugų organizacijos sistemos aprašymą, kontrolės tikslus ir susijusias kontrolės priemones bei kontrolės priemonių modelio tinkamumą nurodytiems kontrolės tikslams pasiekti.

¹⁴ 402-asis TAS „Auditoriaus svarstymai, susiję su paslaugų organizaciją naudojančia įmone“.

Kontrolės priemonių aprašymo, rengimo ir efektyvumo paslaugų organizacijoje ataskaita* (402-ajame TAS vadinama 2-ojo tipo išvada) – ataskaita, kurią sudaro:

- (a) paslaugų organizacijos vadovybės parengtas paslaugų organizacijos sistemos, kontrolės tikslų ir susijusių iki tam tikros dienos sukurtų ir įdiegtų kontrolės priemonių, o kai kuriais atvejais jų efektyvumo per nurodytą laikotarpį aprašymas;
- (b) paslaugų auditoriaus parengta išvada, kuria siekiame suteikti pakankamą užtikrinimą ir kurią sudaro:
 - i. paslaugų auditoriaus nuomonė apie paslaugų organizacijos sistemos aprašymą, kontrolės tikslus ir susijusias kontrolės priemones bei kontrolės priemonių modelio tinkamumą nurodytiems kontrolės tikslams pasiekti ir kontrolės priemonių taikymo efektyvumą; ir
 - ii. paslaugų auditoriaus atliktų kontrolės priemonių testų bei jų rezultatų aprašymas.

Kontrolės priemonių stebėseną – procesas, skirtas vidaus kontrolės veikimui tam tikru laikotarpiu įvertinti. Jis apima periodinį kontrolės priemonių struktūros ir veikimo įvertinimą bei reikiamus ištaisomuosius veiksmus, atsižvelgiant į kintančias sąlygas. Kontrolės priemonių stebėseną yra vidaus kontrolės komponentas.

Kontrolės priemonių testai* (*kontrolės testai*) – audito procedūra, skirta kontrolės priemonių, taikomų siekiant užkirsti kelią reikšmingiems iškreipymams tvirtinimų lygmeniu ar juos nustatyti ir ištaisyti, efektyvumui įvertinti.

Kontrolės rizika* žr. *Reikšmingo iškreipimo rizika*.

Kontrolės veikla – tvarkos ir procedūros, padedančios užtikrinti vadovybės nurodymų įgyvendinimą. Kontrolės veikla yra vidaus kontrolės dalis.

Kriterijai – tai palyginamieji standartai, taikomi vertinant audituojamą dalyką, įskaitant, kur tinkama, pateikimo ir atskleidimo palyginamuosius standartus. Kriterijai gali būti formalūs arba mažiau formalūs. Tam pačiam audituojamam dalykui gali būti taikomi skirtingi kriterijai. Priimant profesinius sprendimus, nuosekliai dalyko įvertinimui būtini tinkami kriterijai.

Tinkami kriterijai pasižymi šiomis ypatybėmis:

- (a) aktualumu – aktualūs kriterijai padeda suformuluoti išvadas, kurios, savo ruožtu, padeda vartotojams priimti sprendimus;
- (b) išsamumu – kriterijai yra pakankamai išsamūs, kai nepraleisti aktualūs veiksniai, galintys turėti įtakos išvadoms, atsižvelgiant į užduoties aplinkybes. Išsamūs kriterijai apima, kur tinkama, pateikimo ir atskleidimo palyginamuosius standartus;
- (c) patikimumu – patikimi kriterijai užtikrina pakankamai nuoseklų audituojamo dalyko įvertinimą, įskaitant, kur tinkama, pateikimą ir atskleidimą, kai juos panašiomis aplinkybėmis taiko panašios kvalifikacijos specialistai;
- (d) neutralumu – neutralūs kriterijai padeda suformuluoti nešališkas išvadas;
- (e) suprantamumu – suprantami kriterijai padeda suformuluoti aiškias ir išsamias išvadas, kurios negali būti interpretuojamos labai skirtingai.

Kriterijai (810-ojo TAS¹⁵ kontekste)* – kriterijai, vadovybės taikomi, rengiant finansinių ataskaitų santrauką.

Lyginamoji informacija* – su vienu ar daugiau praėjusių laikotarpių susijusios finansinėse ataskaitose pateiktos sumos ir atskleista informacija pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką.

Lyginamosios finansinės ataskaitos* – lyginamoji informacija, kurią teikiant įtraukiamos praėjusio laikotarpio sumos ir kita atskleista informacija, kad ją būtų galima palyginti su einamojo laikotarpio finansinėmis ataskaitomis, ir į kurią, jei ji audituota, daroma nuoroda auditoriaus išvadoje. Tokiose lyginamosiose finansinėse ataskaitose pateikiamos informacijos apimtis yra palyginama su informacijos, pateikiamos einamojo laikotarpio finansinėse ataskaitose, apimtimi.

Mažesnis audituojamas subjektas (mažesnė įmonė) – įmonė, paprastai pasižyminti šiomis kokybinėmis ypatybėmis:

- (a) nuosavybė ir valdymas sutelkti keleto asmenų rankose (dažnai tik vieno asmens – fizinio asmens ar kito juridinio asmens, esančio įmonės savininku, su sąlyga, kad savininkas pasižymi tam tikromis kokybinėmis ypatybėmis);
- (b) viena ar keliomis iš šių ypatybių:
 - i. paprasti, nesudėtingi sandoriai;
 - ii. paprasta apskaita;
 - iii. mažai veiklos kryptčių ir mažai gaminių / paslaugų pagal kiekvieną kryptį;
 - iv. mažai vidaus kontrolės priemonių;
 - v. mažai vadovybės lygmenų, atsakingų už platų kontrolės priemonių spektrą; arba
 - vi. mažai darbuotojų, daugelis iš jų turi platų pareigų spektrą.

Tai nėra išsamus kokybinių ypatybių sąrašas. Jos būdingos ne tik mažesnėms įmonėms ir ne kiekvienai mažesnei įmonei yra būdingos visos nurodytos ypatybės.

Metinė ataskaita – paprastai kartą metuose įmonės skelbiamas dokumentas, apimantis finansinių ataskaitų rinkinį ir auditoriaus išvadą apie jį.

Modifikuota nuomonė* – sąlyginė nuomonė, neigiama nuomonė arba atsisakymas pareikšti nuomonę.

Ne atrankos rizika* – rizika, kad auditorius padarys klaidingas išvadas dėl bet kokių su atrankos rizika nesusijusių priežasčių.

Neapibrėžtumas – dalykas, kurio rezultata lemia ateities veiksmai ar įvykiai, tiesiogiai nepriklausantys nuo įmonės valios, bet galintys turėti įtakos finansinėms ataskaitoms.

Neaptikimo rizika* – rizika, kad auditorius, atlikdamas procedūras, kad sumažintų audito riziką iki priimtina žemo lygio, neaptiks esamų iškraipymų, kurie gali būti reikšmingi patys savaime arba kartu su kitais iškraipymais.

¹⁵ 810-asis TAS „Užduotys pateikti išvadą dėl finansinių ataskaitų santraukos“.

Neatitikimas* – kita informacija, kuri prieštarauja audituotose finansinėse ataskaitose pateiktai informacijai. Jei yra reikšmingas neatitikimas, gali kilti abejonių dėl auditoriaus išvadų, padarytų remiantis anksčiau gautais audito įrodymais, o galbūt ir dėl pagrindo, kuriuo remdamasis auditorius pareiškė nuomonę apie finansines ataskaitas.

Neatsakymas* – situacija, kai patvirtinančioji šalis nepateikia atsakymo ar nevisapusiškai atsako į teigiamo patvirtinimo prašymą arba patvirtinimo prašymas grąžinamas kaip nepristatytas adresatui.

Neigiamo patvirtinimo prašymas* – prašymas, kad patvirtinančioji šalis atsakytų tiesiogiai auditoriui tik tuo atveju, jei ji nesutinka su prašyme pateikta informacija.

Neištaisyti iškraipymai* – iškraipymai, kuriuos atlikdamas auditą sukaupe auditorius ir kurie nebuvo ištaisyti.

Nemodifikuota nuomonė* – auditoriaus pareikšta nuomonė, kai jis padaro išvadą, kad finansinės ataskaitos visais reikšmingais atžvilgiais yra parengtos pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką¹⁶.

Nepriklausomumas¹⁷ apima

- (a) nuomonės nepriklausomumą – tai nusiteikimas, leidžiantis pareikšti nuomonę nepasiduodant įtakoms, galinčioms pakeisti profesinius sprendimus, ir veikti sąžiningai, objektyviai bei taikant profesinį skepticizmą;
- (b) veiksmų nepriklausomumą – tai vengimas reikšmingų faktų ir aplinkybių, kuriomis remdamasi racionali ir kompetentinga trečioji šalis, žinanti visą susijusią informaciją, įskaitant visas taikytas atsargumo priemones, pagrįstai nuspręstų, kad kyla pavojus įmonės arba užtikrinimo grupės nario sąžiningumui, objektyvumui ar profesiniam skepticizmui.

Nesilaikymas* (250-ojo TAS kontekste¹⁸) – tyčinis ar netyčinis įmonės veiksmas ar neveikimas, kurie prieštarauja galiojantiems įstatymams ar kitiems teisės aktams. Tokie veiksmai, pavyzdžiui, apima įmonės ar už valdymą atsakingų asmenų, vadovybės ar darbuotojų įmonės vardu vykdomas ūkines operacijas. Sąvoka „nesilaikymas“ neapima netinkamo už valdymą atsakingų asmenų, vadovybės ar darbuotojų elgesio (nesusijusio su įmonės veikla).

Numatoma finansinė informacija – finansinė informacija, parengta remiantis prielaidomis apie įvykius, galinčius įvykti ateityje, ir galimus įmonės veiksmus. Numatoma finansinė informacija gali būti parengta kaip prognozė ar projekcija arba šių dviejų metodų kombinacija (žr. **prognozė** ir **projekcija**).

Numatomi vartotojai – asmuo, asmenys ar asmenų kategorija, kuriam (kuriems) praktikuojantis asmuo rengia audito išvadą. Atsakingoji šalis gali būti vienas iš numatomų vartotojų, bet ne vienintelis.

¹⁶ 700-ojo TAS 35–36 p. nurodomos frazės, vartojamos šiai nuomonei pareikšti teisingai pateikiant tvarką ir atitikties tvarką.

¹⁷ Kaip apibrėžta TBF „Buhalterijų profesionalų etikos kodekse“.

¹⁸ 250-asis TAS „Įstatymų ir teisės aktų įvertinimas atliekant finansinių ataskaitų auditą“.

Nuoseklios peržiūros testas – tai kelių ūkinių operacijų atsekimas finansinės apskaitos ir atskaitomybės sistemoje.

Pagalbinė paslaugų organizacija* – paslaugų organizacija, kitos paslaugų organizacijos naudojama teikti kai kurioms vartotojo įmonei teikiamoms paslaugoms, kurios yra finansinei atskaitomybei svarbios tų įmonių informacinės sistemos dalis.

Pagrindinė procedūra* – audito procedūra, taikoma reikšmingiems iškraipymams tvirtinimų lygmeniu nustatyti. Pagrindinės procedūros apima:

- (a) detaliuosius (ūkinių operacijų grupių, sąskaitų likučių ir atskleidžiamos informacijos) testus; ir
- (b) pagrindines analitines procedūras.

Pakankamas užtikrinimas (kalbant apie užtikrinimo užduotis, įskaitant audito užduotis, ir kokybės kontrolę)*† – aukštas, bet ne absoliutus užtikrinimo lygis.

Pakankamo užtikrinimo užduotis žr. *Užtikrinimo užduotis*

Pakankamumas (audito įrodymų)* – audito įrodymų kiekio matas. Reikiamas audito įrodymų kiekis priklauso nuo auditoriaus įvertintos reikšmingo iškraipymo rizikos ir nuo tokių audito įrodymų kokybės.

Pakartotinis atlikimas – auditoriaus nepriklausomai atliekamos procedūros ar kontrolės priemonės, kurios jau buvo atliktos kaip įmonės vidaus kontrolės dalis.

Paklausimas – kreipimasis dėl informacijos į išmanančius asmenis, tiek finansų, tiek kitų sričių specialistus, įmonės viduje arba už jos ribų.

Papildoma informacija – kartu su finansinėmis ataskaitomis pateikiama informacija, kurios nėra reikalaujama pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką, paprastai pateikiama kaip papildomi priedai ar pastabos.

Papildomos vartotojo įmonės kontrolės priemonės* – kontrolės priemonės, kurios, kaip sudarydama savo paslaugų planą daro prielaidą paslaugų organizacija, bus taikomos klientų įmonėse ir kurios, jeigu to reikia kontrolės tikslams pasiekti, yra nurodytos įmonės sistemos aprašyme.

Paplitęs* – sąvoka, vartojama kalbant apie iškraipymus, kad būtų galima apibūdinti iškraipymų poveikį finansinėms ataskaitoms arba galimą iškraipymų (jei jų yra), neaptiktų dėl to, kad negalima surinkti pakankamų tinkamų audito įrodymų, poveikį finansinėms ataskaitoms. Paplitęs poveikis finansinėms ataskaitoms yra toks, kuris, auditoriaus nuomone:

- (a) neapsiriboja konkrečiais finansinių ataskaitų elementais, sąskaitomis ar straipsniais;
- (b) jei tu apsiriboja, apima arba galėtų apimti didelę finansinių ataskaitų dalį; arba
- (c) jei tai susiję su atskleidžiama informacija, yra esminis vartotojo finansinių ataskaitų supratimui.

Partneris*† – kiekvienas asmuo, turintis įgaliojimus įsipareigoti audito įmonės vardu atlikti profesinių paslaugų užduotį.

Paslaugų auditorius* – auditorius, kuris paslaugų organizacijos prašymu pateikia užtikrinimo ataskaitą apie paslaugų organizacijos kontrolės priemones.

Paslaugų organizacija* – trečiosios šalies organizacija (arba trečiosios šalies organizacijos segmentas), teikianti vartotojo įmonėms paslaugas, kurios yra finansinei atskaitomybei svarbios tų įmonių informacinės sistemos dalis.

Paslaugų organizacijos sistema* – paslaugų organizacijos sukurta, įdiegta ir prižiūrima politika ir procedūros, skirtos vartotojo įmonei teikti paslaugų auditoriaus išvadoje nurodytas paslaugas.

Patikrinimas*† (*siejamas su kokybės kontrole*) – kalbant apie baigtas užduotis, tai procedūra, kuria siekiama gauti įrodymų, kad užduoties grupė laikėsi įmonės kokybės kontrolės politikos ir procedūrų.

Patyres auditorius* – asmuo (dirbantis arba nedirbantis audito įmonėje), turintis praktinės audito darbo patirties ir pakankamai gerai suprantantis

- (a) audito procesus;
- (b) TAS ir taikomus teisinius bei priežiūros reikalavimus;
- (c) verslo aplinką, kurioje įmonėje veikia; ir
- (d) įmonės veiklos sričiai būdingas audito ir finansinės atskaitomybės ypatybes.

Perskaičiavimas – dokumentų ar įrašų matematinio tikslumo patikrinimas.

Personalas*† – partneriai ir darbuotojai.

Peržiūra (kalbant apie kokybės kontrolę) – kitų atlikto darbo ir suformuluotų išvadų kokybės vertinimas.

Peržiūros apimtis – peržiūros procedūros, laikomos būtinomis esamomis aplinkybėmis, kad būtų pasiektas peržiūros tikslas.

Peržiūros procedūros – procedūros, laikomos būtinomis peržiūros užduoties tikslui pasiekti; daugiausia pokalbiai su įmonės personalu ir finansiniams duomenims taikomos analitinės procedūros.

Peržiūros užduotis – peržiūros užduoties tikslas yra auditoriui pareikšti, ar, remiantis procedūromis, kurios audito metu nebūtų pakankamos, kad suteiktų visų auditui reikalingų įrodymų, auditorius pastebėjo kokių nors dalykų, dėl kurių jis manytų, jog finansinės ataskaitos nėra visais reikšmingais atžvilgiais parengtos pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką.

Pirmojo audito užduotis* – audito užduotis, kurią atliekant

- (a) ankstesnio laikotarpio finansinės ataskaitos nebuvo audituojamos; arba
- (b) ankstesnio laikotarpio finansinių ataskaitų auditą atliko ankstesnis auditorius.

Pobalansiniai įvykiai* – įvykiai, įvykę nuo finansinių ataskaitų datos iki auditoriaus išvados datos, ir faktai, kuriuos auditorius sužino po auditoriaus išvados datos.

Poveikio aplinkai rizika – tam tikromis aplinkybėmis veiksniai, susiję su įgimtos rizikos vertinimu, rengiant bendrąjį audito planą, gali apimti riziką, kad finansinėse ataskaitose bus reikšmingų išskraipymų dėl dalykų, susijusių su poveikiu aplinkai.

Pradiniai likučiai* – sąskaitų likučiai laikotarpio pradžioje. Pradiniai likučiai pagrįsti ankstesnio laikotarpio pabaigos likučiais ir parodo ankstesnių laikotarpių ūkinių operacijų bei įvykių ir ankstesnių ataskaitinių laikotarpių taikytą apskaitos metodų poveikį. Pradiniai likučiai taip pat apima dalykus, kurie turi būti atskleisti ir kurie egzistavo laikotarpio pradžioje, tokius kaip neapibrėžtumai ir įsipareigojimai.

Praktikuojantis asmuo – praktikuojantis buhalteris profesionalas.

Praktikuojantis buhalteris profesionalas¹⁹ – buhalteris profesionalas, dirbantis profesionalias paslaugas teikiančioje įmonėje, neatsižvelgiant į jo funkcinę klasifikaciją (t. y. dirbantis audito, mokesčių ar konsultavimo srityje). Ši sąvoka vartojama ir kalbant apie praktikuojančių buhalterių profesionalų įmonę.

Prieigos kontrolė – procedūros, skirtos prieigai prie internetinių galinių įrenginių, programų ir duomenų apriboti. Prieigos kontrolę sudaro vartotojų tapatybės nustatymas ir vartotojų teisių suteikimas. Vartotojų tapatybės nustatymu paprastai siekiama nustatyti vartotoją pagal unikalius prisijungimo identifikacinius duomenis, slaptažodžius, prieigos korteles ar biometrinius duomenis. Vartotojų teisių suteikimą sudaro prieigos taisyklės, skirtos nustatyti, kokie kompiuteriniai ištekliai gali būti prieinami kiekvienam vartotojui. Konkrečiai, šiomis procedūromis siekiama užkirsti kelią arba nustatyti atvejus, kai:

- (a) neleistina prisijungama prie galinių įrenginių, programų ir duomenų;
- (b) įvedamos neleistinos transakcijos;
- (c) neleistina keičiamos duomenų bylas;
- (d) darbuotojai, neturintys įgaliojimo, naudojami kompiuterinėmis programomis;
- (e) naudojamos neleistinos kompiuterinės programos.

Prielaida, susijusi su vadovybės ir, jei būtina, už valdymą atsakingų asmenų pareigomis, kuria remiantis atliekamas auditas*, yra prielaida, kad vadovybė ir, jei būtina, už valdymą atsakingi asmenys pripažino ir suprato turintys pareigų, kurios yra labai svarbios atliekant auditą pagal TAS. Tai yra tokios pareigos:

- (a) parengti finansines ataskaitas pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką, įskaitant, jeigu

¹⁹ Kaip apibrėžta TBF „Buhalterių profesionalų etikos kodekse“.

reikia, jų teisingą pateikimą;

- (b) taikyti tokią vidaus kontrolę, kokia, vadovybės ir, jei būtina, už valdymą atsakingų asmenų nuomone, yra būtina finansinėms ataskaitoms parengti be reikšmingų iškraipymų dėl apgaulės ar klaidos;
- (c) suteikti auditoriui:
 - i. galimybę susipažinti su visa informacija, kurią žino vadovybė ir, jei būtina, už valdymą atsakingi asmenys ir kuri yra svarbi rengiant finansines ataskaitas, tokia kaip įrašai, dokumentai ir kiti dalykai;
 - ii. papildomą informaciją, kurios auditorius gali audito tikslais pareikalauti iš vadovybės ir, jeigu būtina, už valdymą atsakingų asmenų;
 - iii. galimybę nekliudomai bendrauti su įmonėje dirbančiais asmenimis, iš kurių, auditoriaus nuomone, būtina gauti audito įrodymus.

Taikant teisingo pateikimo tvarką, pirma pateiktas (a) punktas gali būti formuluojamas kaip „parengti ir *teisingai* pateikti finansines ataskaitas pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką“ arba „parengti finansines ataskaitas, kurios parodo *tikrą ir teisingą vaizdą* pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką“.

„Prielaida, susijusi su vadovybės ir, jei būtina, už valdymą atsakingų asmenų pareigomis, kuria remiantis atliekamas auditas,“ taip pat gali būti vadinama „prielaida“.

Profesiniai standartai* – Tarptautiniai audito standartai (TAS) ir atitinkami etikos reikalavimai.

Profesiniai standartai† (1-ojo TKKS²⁰ kontekste) – TAUSV užduočių standartai, apibrėžti TAUSV Tarptautinių kokybės kontrolės, audito, peržiūros, kito užtikrinimo ir susijusių paslaugų standartų įžangoje, ir atitinkami etikos reikalavimai.

Profesinis skepticizmas* – požiūris, kurio laikydamasis auditorius nuolat abejoja ir stebi aplinkybes, galinčias rodyti iškraipymus dėl klaidos ar dėl apgaulės, ir kritiškai vertina audito įrodymus.

Profesinis sprendimas* – atitinkamo išsilavinimo, žinių ir patirties taikymas pagal audito, apskaitos ir etikos standartus priimant kompetentingus sprendimus dėl audito užduoties aplinkybes atitinkančios veiksmų eigos.

Prognozė – būsimų laikotarpių finansinė informacija, parengta remiantis prielaidomis dėl ateities įvykių, kurių tikisi vadovybė, ir dėl veiksmų, kurių vadovybė numato imtis informacijos parengimo dieną (geriausio įvertinimo prielaidos).

Projekcija – numatoma finansinė informacija, parengta remiantis:

- (a) hipotetinėmis prielaidomis dėl būsimų įvykių ir vadovybės veiksmų, kurie nebūtinai turi įvykti, pvz., kai įmonė yra neseniai įkurta arba svarsto galimybes reikšmingai pakeisti veiklos pobūdį; arba
- (b) geriausio įvertinimo ir hipotetinių prielaidų junginiu.

²⁰ 1 TKKS „Kokybės kontrolė audito įmonėse, atliekančiose finansinių ataskaitų auditą ir peržiūrą bei kitas užtikrinimo ir susijusių paslaugų užduotis“.

Rašytiniai pareiškimai* – auditoriui pateikiama vadovybės rašytinė informacija, kuri patvirtina tam tikrus dalykus ar patvirtina kitus įrodymus. Šiame kontekste rašytiniai pareiškimai neapima finansinių ataskaitų, tvirtinimų jose ar patvirtinančių apskaitos registų ir įrašų.

Reikšminga rizika* – nustatyta ir įvertinta reikšmingo iškraipymo rizika, kuriai, auditoriaus nuomone, reikia skirti ypač daug dėmesio.

Reikšmingas komponentas* – grupės užduoties grupės išskirtas komponentas, kuris: i) yra atskirai finansiškai svarbus grupei arba ii) dėl savo specifinio pobūdžio ar kitų aplinkybių gali būti susijęs su reikšminga grupės finansinių ataskaitų reikšmingų iškraipymų rizika.

Reikšmingas vidaus kontrolės trūkumas* – vidaus kontrolės trūkumas ar trūkumai, kurie, remiantis profesiniu auditoriaus sprendimu, yra pakankamai svarbūs, kad būtų verti už valdymą atsakingų asmenų dėmesio.

Reikšmingo iškraipymo rizika* – rizika, kad, finansinės ataskaitos buvo reikšmingai iškraipytos prieš atliekant auditą. Reikšmingo iškraipymo riziką tvirtinimo lygmeniu sudaro dvi dalys:

- (a) įgimta rizika – tvirtinimo apie ūkinės operacijos grupę, sąskaitos likutį ar atskleidžiamą informaciją jautrumas informacijos iškraipymams, kurie gali būti reikšmingi patys savaime arba kartu su kitais informacijos iškraipymais dar prieš vertinant bet kokias susijusias kontrolės priemones;
- (b) kontrolės rizika – rizika, kad įmonės vidaus kontrolės sistema laiku neužkirs kelio arba nenustatys ir neištaisys tam tikrų ūkinių operacijų grupės, sąskaitos likučio ar atskleidžiamos informacijos tvirtinimo iškraipymo, kuris gali būti reikšmingas pavieniui arba kartu su kitais iškraipymais.

Riboto užtikrinimo užduotis žr. *Užtikrinimo užduotis*

Rizikos vertinimo procedūros* – audito procedūros, atliekamos siekiant susipažinti su įmone ir jos aplinka, įskaitant įmonės vidaus kontrolę, taip pat nustatyti ir įvertinti reikšmingo iškraipymo riziką dėl apgaulės ar klaidos finansinių ataskaitų ir tvirtinimų lygmeniu.

Sandoris įprastomis rinkos sąlygomis* – sandoris, atliekamas tokiomis pat sąlygomis ir aplinkybėmis kaip ir tarp suinteresuotų pirkėjo bei pardavėjo, kai šie asmenys yra nesusiję ir veikia nepriklausomai vienas nuo kito, siekdami geriausių savo interesų.

Specialiosios paskirties finansinės ataskaitos* – finansinės ataskaitos, parengtos pagal specialiosios paskirties tvarką.

Specialiosios paskirties tvarka* – finansinės atskaitomybės tvarka, skirta tenkinti konkrečių vartotojų finansinės informacijos poreikius. Finansinės atskaitomybės tvarka gali būti teisingo pateikimo tvarka arba atitikties tvarka.²¹

²¹ 200-asis TAS, 13a p.

Statistinė atranka* – šiomis ypatybėmis pasižymintis atrankos būdas:

- (a) atsitiktinis imties vienetų atrinkimas; ir
- (b) tikimybių teorijos taikymas imties rezultatams, įskaitant atrankos riziką, įvertinti.

Jei atranka nepasižyminti *a* ir *b* papunkčiuose nurodytomis ypatybėmis, ji laikoma **nestatistine atranka**.

Stebėjimas – kitų asmenų atliekamo proceso ar procedūros stebėjimas, pvz., kai auditorius stebi įmonės darbuotojų atliekamą inventORIZACIJĄ arba kontrolės procedūras.

Stebėseną (kalbant apie kokybės kontrolę)*† – nuolatinis audito įmonės kokybės kontrolės sistemos nagrinėjimo ir vertinimo procesas, kurį vykdant periodiškai patikrinamos pasirinktos atliktos užduotys, skirtos audito įmonei gauti pakankamą užtikrinimą, kad jos kokybės kontrolės sistema yra efektyvi.

Stratifikacija* – procesas, kuriuo visuma suskirstoma į povisumes (subvisumas), kurių kiekviena yra panašias charakteristikas turinčių atrankos vienetų grupė (dažniausiai tai – piniginiai vienetai).

Subjekto rizikos vertinimas – vidaus kontrolės komponentas, t. y. subjekto atliekamas veiklos rizikos, susijusios su finansinės atskaitomybės tikslais, nustatymo ir priemonių šiai rizikai valdyti parinkimo procesas, įskaitant šio proceso rezultatų įvertinimą.

Susiejimas žr. auditoriaus susiejimas su finansine informacija.

Susiję duomenys* – lyginamoji informacija, kurią teikiant praėjusio ataskaitinio laikotarpio sumos ir kita atskleista informacija įtraukiami į einamojo ataskaitinio laikotarpio finansines ataskaitas ir yra skirti vertinti tik kartu su einamojo laikotarpio sumomis ir kita atskleista informacija (vadinamaisiais „einamojo ataskaitinio laikotarpio duomenimis“). Atitinkamų sumų ir atskleistos informacijos išsamumas visų pirma priklauso nuo jų svarbos einamojo ataskaitinio laikotarpio duomenims.

Susijusi šalis* – tai šalis, kuri yra

- (a) susijusi šalis pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką; arba
- (b) jei pagal taikomą finansinės atskaitomybės tvarką nustatyti minimalūs arba nenustatyti jokie reikalavimai dėl susijusių šalių:
 - i. asmuo ar kitas subjektas, tiesiogiai arba netiesiogiai per vieną ar daugiau tarpininkų kontroliuojantis finansines ataskaitas rengiančią įmonę ar darantis jai reikšmingą įtaką;
 - ii. kitas subjektas, kurį finansines ataskaitas rengianti įmonė tiesiogiai arba netiesiogiai per vieną ar daugiau tarpininkų kontroliuoja ar daro jam reikšmingą įtaką; arba
 - iii. kitas subjektas, kuris kaip ir finansines ataskaitas rengianti įmonė, yra bendrai kontroliuojamas:
 - a. tų pačių kontroliuojančių savininkų;
 - b. savininkų, kurie yra artimiausi šeimos nariai; arba
 - c. bendros aukščiausios vadovybės.

Tačiau įmonės, kurias bendrai kontroliuoja valstybė (vyriausybės, apskričių ar savivaldos institucijos), nėra laikomos susijusiomis, išskyrus tuos atvejus, kai jos sudaro reikšmingus sandorius ar dalijasi dauguma išteklių.

Susijusios paslaugos – sutartos procedūros ir informacijos rengimas.

Susitarimas dėl užduoties – laiško forma raštu išdėstytos užduoties sąlygos.

Sutartų procedūrų užduotis – užduotis, kai auditorius yra pasamdytas atlikti auditoriaus, audituojamos įmonės bei susijusių trečiųjų asmenų sutartas audito procedūras ir pateikti faktinių pastebėjimų ataskaitą. Ataskaitos gavėjai, remdamiesi auditoriaus pastebėjimais, susidaro savo nuomonę ir išvadas. Ataskaitos skiriamos tik šalims, susitarusioms dėl atliekinų procedūrų, nes kiti asmenys, nežinantys procedūrų atlikimo priežasčių, gali klaidingai interpretuoti rezultatus.

Svarbumas – santykinė dalyko svarba, vertinant pagal kontekstą. Praktikuojantis asmuo sprendžia apie dalyko svarbumą, atsižvelgdamas į susijusį kontekstą. Tai gali būti, pvz., pagrįsta tikimybė, kad dalykas keisis arba turės įtakos numatomų praktikuojančio asmens ataskaitos vartotojų sprendimams; arba, pvz., kai reikia priimti sprendimą, ar reikia pranešti apie dalyką už valdymą atsakingiems asmenims – ar šie asmenys, atsižvelgdami į savo pareigas, laikys šį dalyką svarbiu. Svarbumas gali būti vertinamas atsižvelgiant į kiekybinius ir kokybinius veiksnius, pvz., atsižvelgiant į santykinį dalyko dydį, dalyko pobūdį bei poveikį ir numatomų vartotojų ar gavėjų išreikštus interesus.

Taikoma finansinės atskaitomybės tvarka* – finansinės atskaitomybės tvarka, kurią vadovybė ir, jeigu būtina, už valdymą atsakingi asmenys taiko rengdami finansines ataskaitas ir kuri yra priimtina atsižvelgiant į įmonės pobūdį bei finansinių ataskaitų tikslus arba kuri yra privaloma pagal įstatymą ar teisės aktą.

Taikomųjų programų kontrolės priemonės informacinių technologijų srityje – automatizuotos ar neautomatizuotos procedūros, paprastai įdiegtos veiklos procesų lygmeniu. Šios kontrolės priemonės gali būti prevencinio ar nustatomojo pobūdžio ir yra skirtos apskaitos dokumentų ar įrašų vientisumui užtikrinti. Todėl taikomųjų programų kontrolės priemonės yra susijusios su procedūromis, skirtoms sandoriams ar kitiems finansiniams duomenims inicijuoti, užregistruoti ir apdoroti bei ataskaitoms apie juos pateikti.

Tarpinė finansinė informacija ar tarpinės finansinės ataskaitos – tam tikro finansinio laikotarpio finansinė informacija (galinti būti mažesnės apimties, nei pirmiau apibrėžtas pilnas finansinių ataskaitų rinkinys), išleista tam tikromis tarpinėmis datomis (paprastai kas pusmetį ar kas ketvirtį).

Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai* – Tarptautinių apskaitos standartų valdybos išleisti Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai.

Teigiamo patvirtinimo prašymas* – prašymas, kad patvirtinančioji šalis atsakytų tiesiogiai auditoriui, pareikšdama, ar ji sutinka, ar nesutinka su prašyme pateikiama informacija, arba pateikdama prašomą informaciją.

Teisingo pateikimo tvarka* žr. *Taikoma finansinės atskaitomybės tvarka* ir *Bendrosios paskirties tvarka*.

Testas – procedūrų taikymas visiems visumos vienetams arba jų daliai.

Tikrinimas (audito procedūra) – vidaus ar išorės įrašų ar dokumentų (popierinių, elektroninių ar pateiktų kitokiose laikmenose) tikrinimas arba fizinis turto tikrinimas.

Tinkami kriterijai žr. *kriterijai*.

Tinkamos kvalifikacijos nepriklausomas asmuo*† – asmuo, nedirbantis audito įmonėje, turintis kompetencijos ir gebėjimų atlikti užduoties partnerio funkcijas, pvz., kitos audito įmonės partneris arba asmuo (turintis reikiamos patirties), dirbantis profesinėje buhalterijų organizacijoje, kurios nariai gali atlikti istorinės finansinės informacijos auditą ir peržiūrą arba kitas užtikrinimo ar susijusių paslaugų užduotis, arba organizacijoje, teikiančioje susijusias kokybės kontrolės paslaugas.

Tinkamumas (audito įrodymų)* – audito įrodymų kokybės matas, t. y. jų aktualumas ir patikimumas patvirtinant išvadą, kuriomis grindžiama auditoriaus nuomonė.

Tinklas*† – didesnė struktūra,

- (a) kuri skirta bendradarbiauti ir
- (b) kurios akivaizdi paskirtis yra pelno ar išlaidų pasidalijimas ar kuri turi bendrus savininkus, yra bendrai kontroliuojama ar valdoma. Įgyvendina bendrą kokybės kontrolės politiką ir procedūras, bendrą verslo strategiją, turi bendrą pavadinimą ar naudojami didžiaja profesinių išteklių dalimi.

Tinklo įmonė*† – tinklui priklausanti įmonė ar subjektas.

Toleruotinas iškraipymas* – auditoriaus nustatyta pinigų suma, kuria remdamasis auditorius siekia įgyti tinkamo lygio užtikrinimą, kad faktinis visumos iškraipymas neviršija šios auditoriaus nustatytos sumos.

Toleruotinas nuokrypio lygis* – auditoriaus nustatytas nuokrypio nuo taikomų vidaus kontrolės procedūrų lygis, remdamasis kuriuo auditorius siekia įgyti tinkamo lygio užtikrinimą, kad faktinis visumos iškraipymo lygis neviršija šio auditoriaus nustatyto nuokrypio lygio.

Turto pasisavinimas – įmonės turto vagystė. Paprastai tai įmonės darbuotojų pasisavintos palyginti nedidelės ir nereikšmingos sumos, tačiau tuo gali užsiimti ir vadovybė, kuriai gali būti lengviau nuslėpti turto pasisavinimą taip, kad jį būtų sunku pastebėti.

Tvirtinimai* – aiškiai ar numanomai finansinėse ataskaitose pateikiami vadovybės pareiškimai, kuriuos auditorius naudoja, siekdamas įvertinti įvairių galimų iškraipymų rūšis.

Už valdymą atsakingas asmuo (asmenys)* – asmuo (asmenys) ar organizacija (-os) (pavyzdžiui, įmonės patikėtinis), atsakingi už įmonės strateginės krypties priežiūrą ir vykdančios su įmonės atskaitomybe susijusias pareigas. Šios pareigos apima ir pareigą prižiūrėti finansinės atskaitomybės procesą. Kai kuriose tam tikroms jurisdikcijoms priklausančiose įmonėse už valdymą atsakingais asmenimis gali būti ir įmonei vadovaujantys asmenys, pavyzdžiui, privačiojo ar viešojo sektoriaus įmonės vykdomieji valdybos nariai arba įmonės savininkas vadovas.²²

Užduoties dokumentavimas† – įrašai apie atliktą darbą, gautus rezultatus ir praktikuojančio asmens padarytas išvadas (kartais vartojama sąvoka *darbo dokumentai*).

Užduoties grupė*† – visi užduotį vykdančios partneriai, darbuotojai ir visi audito įmonės ar tinklui priklausančios įmonės samdomi asmenys, kurie atlieka užduoties audito procedūras. Į užduoties grupę neįeina audito įmonės ar tinklui priklausančios įmonės samdytas auditoriaus išorės ekspertas²³.

Užduoties kokybės kontrolės peržiūra*† – procesas, skirtas auditoriaus išvados skelbimo dieną ar iki jos reikšmingiems užduoties grupės priimtiems sprendimams ir jos padarytoms išvadoms rengiant auditoriaus išvadą objektyviai įvertinti. Užduoties kokybės kontrolės peržiūros procesas privalomas atliekant įmonių, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama viešojoje rinkoje, finansinių ataskaitų auditą ir kitoms audito užduotims, kurioms, audito įmonės nuomone, reikalinga užduoties kokybės kontrolės peržiūra.

Užduoties partneris*†²⁴ – partneris arba kitas audito įmonės darbuotojas, atsakingas už audito užduotį, jos atlikimą ir už audito įmonės vardu pateikiamą auditoriaus išvadą, kuriam, kai reikalaujama, atitinkamus įgaliojimus suteikia profesinės, teisinės arba priežiūros institucijos.

Užtikrinimas*† žr. *pakankamas užtikrinimas*.

Užtikrinimo užduoties rizika – rizika, kad specialistas pareikš netinkamą nuomonę, kai audituojamo dalyko informacija yra iš esmės iškraipyta.

Užtikrinimo užduotis – užduotis, kurią atlikdamas praktikuojantis asmuo pareiškia nuomonę, skirtą padidinti numatomų vartotojų (kitų nei atsakingoji šalis) pasitikėjimą vertinimo rezultatais arba audituojamo dalyko vertinimu pagal tam tikrus kriterijus. Vertinimo rezultatai arba audituojamo dalyko vertinimas pagal tam tikrus kriterijus – tai informacija, gauta, pritaikius tuos kriterijus (t. p. žr. *audituojamo dalyko informacija*). „Tarptautinėje užtikrinimo užduočių sistemoje“ išskiriamos dvi užtikrinimo užduotys, kurias specialistas turi teisę atlikti: pakankamo užtikrinimo ir riboto užtikrinimo.

Pakankamo užtikrinimo užduotis – užduoties tikslas yra sumažinti užtikrinimo užduoties riziką iki priimtina nedidelio lygio, atsižvelgiant į užduoties aplinkybes²⁵, suformuojant pagrindą teigiamai auditoriaus išvados pareiškimo formai.

²² Valdymo struktūros aptartos 260-ojo TAS „Už valdymą atsakingų asmenų informavimas audito klausimais“ A1–A8 pastraipose.

²³ Sąvokoms „užduoties partneris“, „partneris“ ir „įmonė“, kur reikia, derėtų taikyti atitinkamas viešajam sektoriui būdingas sąvokas.

²⁴ Kur tai aktualu, „partneris“ ir „įmonė“ suprantami kaip viešojo sektoriaus atitikmenys.

²⁵ Užduoties aplinkybės apima užduoties sąlygas, įskaitant užduoties priskyrimą prie pakankamo arba riboto užtikrinimo užduoties rūšies, audituojamo dalyko ypatybes, taikytinus kriterijus, numatomų vartotojų poreikius,

Riboto užtikrinimo užduotis – užduoties tikslas yra sumažinti užtikrinimo užduoties riziką iki priimtina nedidelio lygio, atsižvelgiant į užduoties aplinkybes, tačiau kai rizika yra didesnė nei pakankamo užtikrinimo užduoties, suformuojant pagrindą neigiamai auditoriaus išvados pareiškimo formai.

Vadovybė* – asmuo (asmenys), prisiimantis (-ys) administracinę atsakomybę už įmonės veiklą. Kai kuriose tam tikroms jurisdikcijoms priklausančiose įmonėse vadovybei priskiriami kai kurie arba visi už valdymą atsakingi asmenys, pavyzdžiui, vykdomieji valdybos nariai arba įmonės savininkas-vadovas.

Vadovybės ekspertas* – asmuo ar įmonė, kuris turi kompetencijos kitoje nei apskaitos ar audito srityje ir kurio darbu įmonė naudojasi siekdama gauti pagalbą rengiant finansines ataskaitas.

Vadovybės įvertinimas* – suma, vadovybės pasirinkta apskaitiniam įvertinimui pripažinti ar atskleisti finansinėse ataskaitose.

Vadovybės šališkumas* – vadovybės neutralumo stoka rengiant informaciją.

Valdymas* – asmens (asmenų) arba organizacijos (organizacijų) vaidmuo, susijęs su atsakomybe už įmonės strateginės krypties priežiūrą ir su atskaitomybe susijusių įsipareigojimų vykdymą.

Vartotojo auditorius* – auditorius, kuris atlieka vartotojo įmonės finansinių ataskaitų auditą ir rengia apie jas išvadą.

Veiklos rizika* – rizika, kylanti dėl svarbių aplinkybių, įvykių, sąlygų, veiksmų ar neveikimo, galinčių padaryti neigiamą įtaką įmonės galimybės pasiekti savo tikslus ir įgyvendinti strategiją, arba kylanti dėl nustatytų netinkamų tikslų ir strategijų.

Vertinimo neapibrėžtumas* – apskaitinio įvertinimo ir susijusios atskleidžiamos informacijos jautrumas dėl šiam apskaičiavimui būdingo netikslumo.

Vertinti (assess) – analizuoti nustatytus rizikos veiksnius, siekiant suformuluoti išvadas dėl jų reikšmingumo. Šis terminas paprastai vartojamas kalbant apie rizikos vertinimą (t. p. žr. **Vertinti (evaluate)**).

Vertinti (evaluate) – identifikuoti ir analizuoti aktualius klausimus, įskaitant ir reikiamų tolesnių procedūrų atlikimą, siekiant suformuluoti konkrečią išvadą apie tam tikrą dalyką. Sąvoka *vertinimas* pagal susitarimą vartojama tik kalbant apie specifinius dalykus, tokius kaip įrodymai, procedūrų rezultatai ir vadovybės reagavimo į riziką efektyvumas (t. p. žr. **vertinti (assess)**).

Vidaus audito funkcija* – vertinimo veikla, kurią atlieka įmonėje įsteigtas subjektas arba kuri įmonei teikiama kaip paslauga. Ši veikla, be kitų dalykų, yra vidaus kontrolės tinkamumo ir veiksmingumo tikrinimas, vertinimas bei stebėseną.

Vidaus auditoriai* – vidaus audito funkcijas atliekantys asmenys. Vidaus auditoriai gali priklausyti vidaus audito departamentui ar lygiavertei tarnybai.

Vidaus kontrolė* – už valdymą atsakingų asmenų, vadovybės ir kitų darbuotojų suplanuotos, įdiegtos ir taikomos procedūros, skirtos tam, kad būtų pakankamai užtikrinama, kad bus pasiekti įmonės finansinės atskaitomybės patikimumo, veiklos efektyvumo ir veiksmingumo, taikomų įstatymų ir teisės aktų laikymosi tikslai. Sąvoka „kontrolės priemonės“ apima vieną ar daugiau vidaus kontrolės sudedamųjų dalių.

Vidaus kontrolės trūkumas* egzistuoja, kai:

- (a) kontrolė yra suplanuota, įgyvendinta ar vykdoma taip, kad ji neužtikrina, jog bus laiku nustatyti ir ištaisyti iškraipymai finansinėse ataskaitose ar užkirstas jiems kelias; arba
- (b) nėra reikalingos kontrolės iškraipymams finansinėse ataskaitose laiku nustatyti ir ištaisyti ar užkirsti jiems kelią.

Viešasis sektorius – nacionalinės vyriausybės, regioninio valdymo (pvz., valstijos, provincijos, apskritys), savivaldos (pvz., miesto) ir kitos susijusios valdymo institucijos (pvz., įstaigos, agentūros, valdybos, komisijos, įmonės).

Visuma* – visas duomenų rinkinys, iš kurio atrenkama imtis ir apie kurį auditorius siekia padaryti išvadas.

Žinios* – tam tikros srities įgūdžiai, išmanymas ir patirtis.